

Ugovorne strane Energetske zajednice sa Zapadnog Balkana nisu uspele da iskoriste pad cena tehnologija obnovljivih izvora energije i povećaju upotrebu zelene energije, ali aukcije održane u Albaniji, Crnoj Gori i Severnoj Makedoniji pokazuju da je su promene moguće, navodi se u izveštaju Praćenje energetske tranzicije (Energy Transition Tracker). Propuštena prilika može se ilustrovati činjenicom da su troškovi proizvodnje električne energije iz solarnih fotonaponskih elektrana smanjeni za oko 80% u poslednjih deset godina, ali udeo solarnih postrojenja u instaliranim kapacitetima u regionu je samo 0,34%. Sekretarijat Energetske zajednice pokrenuo je objavljivanje ovog izveštaja kako bi predstavio proces energetske tranzicije u šest ugovornih strana na Zapadnom Balkanu. Uz konstataciju da je prvi korak u energetskej tranziciji promena energetskeg miksa u proizvodnju električne energije, u izveštaju se navodi da je u ukupnim instaliranim kapacitetima udeo elektrana na ugalj 45,35%, a obnovljivih izvora oko 50%, ali samo zahvaljujući velikim hidroelektranama koje su izgrađene pre više desetina godina. Nakon uvođenja atraktivnih modela subvencionisanja, pre svega fid-in tarifa, počelo je korišćenje i drugih izvora obnovljive energije - sunčeve i energije vetra, ali i hidroenergije u malim hidroelektranama. Ali, udeo ovih izvora energije je samo oko 6% ukupnih instaliranih kapaciteta, navodi se u izveštaju.

U takvoj situaciji nije iznenađenje što je, prema podacima iz 2018. godine, samo Crna Gora dostigla i premašila cilj za udeo OIE u ukupnoj potrošnji električne energije, a Severna Makedonija je blizu zacrtanom cilju.

Albanija, BiH, Kosovo i Srbija su znatno ispod indikativnog cilja za 2018. godinu. Rezultati u svim ugovornim stranama su loši i u sektoru transporta i grejanja i hlađenja.

Aukcije su potrebne

U izveštaju se još jednom ponavlja da bi u cilju osiguravanja transparentnosti u raspodeli podsticaja i postizanja nižih cena električne energije, ugovorne strane trebalo da uvedu podsticajne modele zasnovane na tržištu u skladu s novom EU Direktivom o obnovljivim izvorima energije i EU Smernicama o državnoj pomoći za zaštitu životne sredine i energetiku.

Sekretarijat Energetske zajednice savetuje da se fid-in tarife zadrže samo za projekte ispod 500 kW, dok bi podsticaji za veće projekte trebalo da se dodeljuju samo u okviru kompetitivnih modela nadmetanja. Međutim, sve ugovorne strane još dodeljuju fid-in tarife za hidroenergetska postrojenja, a većina ih koristi i za druge tehnologije, navodi se u izveštaju.

Model aukcije i tendera zavisi od mnogo faktora i može se razlikovati od zemlje do zemlje.

Na primer, aukcije u Albaniji dizajnirane su tako da će se fiksna kupoprodajna cena, koja je sada dodeljena proizvođačima, posle početka rada berze električne energije promeniti u ugovore za finansiranje razlike (CfD). U maju 2020. godine Albanija je, na drugoj aukciji, za solarnu elektranu od 70 MW postigla cenu od 24,89 evra po MWh.

S druge strane, Crna Gora je održala aukcije za lokacije za gradnju solarnih fotonaponskih elektrana i vetroparkova na kojima su investitori nudili cenu zakupa kako bi stekli pravo na izgradnju na zemljištu u državnom vlasništvu i prodaju električne energije po tržišnoj ceni. Aukcije u Severnoj Makedoniji bile su zasnovane na ponudama za dodatnu fiksnu premiju, koja se dodaje na cenu ostvarenu prodajom na veleprodajnom tržištu električne energije. Prosečna premija za elektrane na državnom zemljištu bila je 4 evra po MWh, a za one na privatnom zemljištu 11 evra po MWh.

Sporo uvođenje garancija porekla

Garancije porekla su još jedno sredstvo za povećanje korišćenja obnovljivih izvora energije i podizanje svesti potrošača o njihovom značaju.

Neophodan preduslov za uzajamno priznavanje i prekograničnu trgovinu garancijama porekla između ugovornih strana na Zapadnom Balkanu i članica EU je uspostavljanje standardizovanog i pouzdanog elektronskog sistema za izdavanje, prenos i poništavanje garancija, naglašava se u izveštaju.

Sve ugovorne strane su obavile administrativni deo posla, ali osim u Crnoj Gori i Srbiji, realizacija je izostala.

Izvor: balkangreenenergynews.com